

การทดลองที่ 8 การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอส เซมบลีขั้นสูง

การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีขั้นสูง จะเน้นการพัฒนาร่วมกับภาษา C เพื่อเพิ่มศักยภาพของ โปรแกรมภาษา C ให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะฟังค์ชันที่สำคัญและต้องเชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์ อย่างลึกซึ้ง และถ้ามีประสบการณ์การดีบักโปรแกรมภาษา C จะยิ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจการทดลองนี้ได้เพิ่ม ขึ้น ดังนั้น การทดลองมีวัตถุประสงค์เหล่านี้

- เพื่อฝึกการดีบักโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีโดยใช้โปรแกรม GDB แบบคอมมานด์ไลน์ (Command Line)
- เพื่อพัฒนาพัฒนาโปรแกรมแอสเซมบลีโดยใช้ Stack Pointer
- เพื่อพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีร่วมกับภาษา C

H.1 ดีบักเกอร์ GDB

ดีบักเกอร์เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่รันโปรแกรมที่กำลังพัฒนา เพื่อให้โปรแกรมเมอร์ตรวจสอบ การทำงานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้โปรแกรมเมอร์สามารถเข้าใจการทำงานของโปรแกรมอย่างถ่องแท้ และ หากโปรแกรมมีปัญหาหรือ บัก ที่บรรทัดไหน ตำแหน่งใด ดีบักเกอร์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ปัญหานั้นได้ ในที่สุด

GDB เป็นดีบักเกอร์มาตรฐานทำงานในระบบปฏิบัติการ Unix สามารถช่วยโปรแกรมเมอร์แก้ปัญหา ของโปรแกรมที่พัฒนาจากภาษา C/C++ รวมถึงภาษาแอสเซมบลีของซีพียูนั้นๆ เช่น แอสเซมบลีของ ARM บนบอร์ด Pi3 นี้

ผู้อ่านสามารถย้อนกลับไปศึกษาการทดลองที่ 5 และ 6 อีกรอบ หัวข้อที่ F.2 เพื่อสังเกตรายละเอียด การสร้างโปรเจ็คท์ได้ว่า เราได้เลือกใช้ GDB เป็นดีบักเกอร์ ผู้อ่านสามารถเรียนรู้การดีบักโปรแกรมแอส เซมบลี พร้อมๆ กับทำความเข้าใจคำสั่งใน GDB ไปพร้อมๆ กัน ดังนี้

1. เปิดโปรแกรม Terminal และย้ายไดเรคทอรีไปที่ /home/pi/AssemblyLabs

Appendix H. การทดลองที่ 8 การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีขั้นสูง

- 2. สร้างไดเรคทอรีใหม่ชื่อ Lab8
- 3. สร้างไฟล์ชื่อ Lab8_1.s ด้วยเท็กซ์อีดีเตอร์ nano จากโปรแกรมต่อไปนี้

```
.global main
main:

MOV RO, #0

MOV R1, #1

B _continue_loop

_loop:

ADD RO, RO, R1

_continue_loop:

CMP RO, #9

BLE _loop

end:

MOV R7, #1

SWI O
```

4. สร้าง makefile แล้วกรอกประโยคคำสั่งต่อไปนี้

```
debug: Lab8_1
    as -g -o Lab8_1.o Lab8_1.s
    gcc -o Lab8_1 Lab8_1.o
    gdb Lab8_1
```

บันทึกไฟล์และออกจากโปรแกรม nano อีดิเตอร์

5. รันคำสั่งต่อไปนี้ เพื่อทดสอบว่า makefile ถูกต้องหรือไม่ หากถูกต้องโปรแกรม Lab8_1 จะรันใต้ GDB เพื่อให้ผู้อ่านดีบักโปรแกรม

\$ make debug

6. พิมพ์คำสั่ง list หลังสัญลักษณ์ (edb) เพื่อแสดงคำสั่งภาษาแอสเซมบลีที่จะ execute ทั้งหมด

(gdb) list

ค้นหาตำแหน่งของคำสั่ง CMP R0, #9 ว่าอยู่ ณ บรรทัดที่เท่าไหร่ เพื่อใช้ประกอบการทดลองถัดไป

7. ตั้งค่าเบรกพอยท์เพื่อหยุดการรันโปรแกรมชั่วคราว และเปิดโอกาสให้โปรแกรมเมอร์สามารถตรวจ สอบค่าของรีจิสเตอร์ต่างๆ ได้ โดยใช้คำสั่ง

จะได้ผลตอบรับจาก GDB ดังนี้

Breakpoint 1, _continue_loop () at Lab8_1.s:10

8. รันโปรแกรม โดยพิมพ์คำสั่งต่อไปนี้ บันทึกและอธิบายผลลัพธ์

(gdb) run

9. โปรดสังเกตว่า (gdb) ปรากฏขึ้นแสดงว่าโปรแกรมหยุดที่เบรกพอยท์แล้ว พิมพ์คำสั่ง (gdb) info r เพื่อแสดงค่าภายในรีจิสเตอร์ต่างๆ ทั้งหมด และบันทึกค่าของรีจิสเตอร์เหล่านี้ r0, r1, r9, sp, pc, cpsr หลังรันโปรแกรม

(gdb) info r		
r0	0x0	0
r1	0x1	1
r2	0x7effefec	2130702316
r3	0x10408	66568
r4	0x10428	66600
r5	0x0	0
r6	0x102e0	66272
r7	0x0	0
r8	0x0	0
r9	0x0	0
r10	0x76fff000	1996484608
r11	0x0	0
r12	0x7effef10	2130702096
sp	0x7effee90	0x7effee90
lr	0x76e7a678	1994892920
pc	0x1041c	<pre>0x1041c <_continue_loop+4></pre>
cpsr	0x80000010	-2147483632

จงตอบคำถามต่อไปนี้ประกอบความเข้าใจ

- อธิบายรายงานบนหน้าจอว่าคอลัมน์แต่ละคอลัมน์มีความหมายอย่างไร และแตกต่างกับหน้า จอของผู้อ่านอย่างไร
- เหตุใดเลขในคอลัมน์ขวาสุดจึงมีค่าติดลบ
- 10. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนกว่าจะวนรอบกลับมาที่เบรกพอยท์ที่ตั้งไว้
- 11. พิมพ์คำสั่ง (gdb) info r เพื่อแสดงค่าภายในรีจิสเตอร์ต่างๆ ทั้งหมด และบันทึกค่าของรีจิสเตอร์ เหล่านี้ r0, r1, r9, sp, pc, cpsr เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลง r0 มีค่าเพิ่มขึ้น 1
- 12. เริ่มต้นการทดลองโดยพิมพ์คำสั่งต่อไปนี้เพื่อหาว่า เลเบล _loop ตรงกับหน่วยความจำตำแหน่งใด

```
(gdb) disassemble _loop
```

บันทึกผลที่ได้โดย หมายเลขซ้ายสุด คือ แอดเดรสในหน่วยความจำ ที่คำสั่งนั้นบรรจุอยู่ หมายเลข ตำแหน่งถัดมา คือ จำนวนไบท์นับจากจุดเริ่มต้นของชื่อเลเบลนั้น แล้วตรวจสอบว่าเลเบล main อยู่ ห่างจากตำแหน่งเริ่มต้นของโปแกรมกี่ไบท์

```
Dump of assembler code for function _loop:
     0x00010414 <+0>: add r0, r0, r1
End of assembler dump.
```

- 13. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนกว่าจะวนรอบกลับมาที่เบรกพอยท์ที่ตั้งไว้อีกรอบ
- 14. คำสั่ง x/ [count] [format] [address] แสดงค่าใน หน่วยความจำ ณ ตำแหน่ง address เป็นต้น ไป เป็น จำนวน /count ตาม format ที่ต้องการ ยกตัวอย่างเช่น x/10i main คือ แสดงค่าในหน่วย ความจำ ณ ตำแหน่งเลเบล main จำนวน 10 ค่าตามรูปแบบ instruction ดังตัวอย่างต่อไปนี้

0x10428 <__libc_csu_init>: push {r4, r5, r6, r7, r8, r9, r10, lr}
0x1042c <__libc_csu_init+4>: mov r7, r0

จงตอบคำถามต่อไปนี้

- เติมตัวอักษรที่เว้นว่างไว้จากหน้าจอของผู้อ่านในเครื่องหมาย <_ > สองตำแหน่ง
- อธิบายว่า หมายเลขที่มาแทนที่ <_ > ได้อย่างไร
- โปรดสังเกตและอธิบายว่าเครื่องหมายลูกศร => ด้านซ้ายสุดหน้าบรรทัดคำสั่ง หมายถึงอะไร
- 15. **s**[tep] i ระหว่างที่เบรกการรันโปรแกรม ผู้ใช้สามารถสั่งให้โปรแกรทำงานต่อเพียง 1 คำสั่งเพื่อตรวจ สอบ
- 16. **n**[ext] i ทำงานคล้ายคำสั่ง **step i** แต่ถ้าคำสั่งต่อไปที่จะทำงานเป็นการเรียกฟังค์ชัน คำสั่งนี้เรียก ใช้ฟังค์ชันนั้นจนสำเร็จ แล้วจึงกลับมาให้ผู้ใช้ตรวจสอบ
- 17. i[nfo] b[reak] เพื่อแสดงรายการเบรกพอยท์ทั้งหมดที่ตั้งไว้ก่อนหน้า

(gdb)i b

Num Type Disp Enb Address What

1 breakpoint keep y 0x0001041c Lab8_1.s:_
breakpoint already hit _ times

ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจรายงานที่ได้บนหน้าจอ โดยเฉพาะคอลัมน์ Address และ What โดย เติมตัวอักษรลงในช่องว่าง _ ทั้งสองช่อง

18. คำสั่ง **d**[elete] b[reakpoints] *number* ลบการตั้งเบรกพอยท์ที่บรรทัด number ที่ตั้งไว้ก่อนหน้า หากผู้อ่านต้องการลบเบรกพอยท์ทั้งหมดพร้อมกันโดยพิมพ์

(gdb)d

Delete all breakpoints? (y or n)

แล้วตอบ y เพื่อยืนยัน

19. พิมพ์คำสั่ง (gdb) c เพื่อรันโปรแกรมต่อไปจนเสร็จสิ้นจะได้ผลลัพธ์ต่อไปนี้

(gdb) c

Continuing.

[Inferior 1 (process 1688) exited with code 012]

20. พิมพ์คำสั่งต่อไปนี้เพื่อออกจากโปรแกรม GDB

(gdb) q

H.2 การใช้งานสแต็คพอยท์เตอร์ (Stack Pointer)

ตำแหน่งของหน่วยความจำบริเวณที่เรียกว่า **สแต็คเซ็กเมนท์** (Stack Segment) จากรูปที่ 3.12 สแต็คเซ็ก เมนท์ตั้งในบริเวณแอดเดรสสูง (High Address) หน้าที่เก็บข้อมูลของตัวแปรชนิดโลคอล (Local Variable) รับค่าพารามิเตอร์ระหว่างฟังค์ชัน กรณีที่มีจำนวนเกิน 4 ตัว พักเก็บค่าของรีจิสเตอร์ที่สำคัญๆ เช่น LR เป็นต้น

สแต็คพอยท์เตอร์ คือ รีจิสเตอร์ R13 มีหน้าที่เก็บแอดเดรสตำแหน่งบนสุดของสแต็ค (Top of Stack: TOS) ตำแหน่งบนสุดของสแต็คจะเป็นตำแหน่งที่เกิดการ PUSH (Store) และ POP (Load) ข้อมูล เข้าและ ออกจากสแต็คตามลำดับ โปรแกรมเมอร์สามารถจินตนาการได้ว่า สแต็ค คือ กองสิ่งของที่วาง ซ้อนกันโดยโปรแกรมเมอร์ สามารถหยิบสิ่งของออกหรือวางของที่ชั้นบนสุดเท่านั้น สแต็คพอยท์เตอร์ คือ หมายเลขชั้นสิ่งของซึ่งตำแหน่งจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อโปรแกรมเมอร์ใช้คำสั่ง PUSH/POP ตามลำดับ

คำสั่ง **STM** (Store Multiple) ทำหน้าที่ PUSH ข้อมูลลงบนสแต็ค คำสั่ง **LDM** (Load Multiple) ทำหน้าที่ POP ข้อมูลออกจากสแต็ค ตำแหน่งหรือแอดเดรสของสแต็คพอยท์เตอร์ สามารเปลี่ยนแปลงได้สอง ทิศทาง คือ เพิ่มขึ้น (Ascending)/ลดลง (Descending). ดังนั้น คำสั่ง STM/LDM สามารถผสมกับทิศทาง ได้ทั้งสิ้น 4 แบบ และก่อนหลัง รวมเป็น 8 แบบ ดังนี้

• LDMIA/STMIA : IA = Increment After

• LDMIB/STMIB: IB = Increment Before

• LDMDA/STMDA : DA = Decrement After

• LDMDB/STMDB : DB = Decrement Before

Increment/Decrement หมายถึง การเพิ่ม/ลดค่าของรีจิสเตอร์ที่เกี่ยวข้องโดยมักใช้งานร่วมกับ รีจิส เตอร์ SP after/before หมายถึง ก่อน/หลังการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ยกตัวอย่าง การใช้งานคำสั่งเพื่อ PUSH รีจิสเตอร์ลงในสแต็กโดยใช้ STMDB และ POP ค่าจากสแต็คจะคู่กับคำสั่ง LDMIA ความหมาย คือ สแต็คจะเติบโตในทิศทางที่แอดเดรสลดลง (Decrement Before) ซึ่งเป็นที่นิยมและตรงกับรูปการจัดวาง หน่วยความจำสเมือนในรูปที่ 3.12 ผู้อ่านสามารถทบทวนเรื่องนี้ในหัวข้อที่ 5.2

1. สร้างไฟล์ Lab8_2.s ตามโค้ดต่อไปนี้ ผู้อ่านสามารถข้ามประโยคคอมเม้นท์ได้ เมื่อทำความเข้าใจ แต่ละคำสั่งแล้ว

.global main

main:

MOV R1, #1

@ Push (store) R1 onto stack, then subtract SP by 4 bytes
@ The ! (Write-Back symbol) updates the register SP
STR R1, [sp, #-4]!
STR R2, [sp, #-4]!

@ Pop (load) the value and add 4 to SP
LDR R0, [sp], #+4
LDR R0, [sp], #+4
end:
MOV R7, #1
SWI 0

2. รันโปรแกรม บันทีกและอธิบายผลลัพธ์

MOV R2, #2

3. สร้างไฟล์ Lab8_3.s ตามโค้ดต่อไปนี้ ผู้อ่านสามารถข้ามประโยคคอมเม้นท์ได้ เมื่อทำความเข้าใจ แต่ละคำสั่งแล้ว

```
.global main
main:

MOV R1, #0

MOV R2, #1

MOV R4, #2

MOV R5, #3

© SP is subtracted by 8 bytes to save R4 and R5, respectively.
© The ! (Write-Back symbol) updates SP.

STMDB SP!, {R4, R5} ทำจากหลังไปหน้า

© Pop (load) the values and increment SP after that

LDMIA SP!, {R1, R2} ทำจากหน้าไปหลัง

ADD R0, R1, #0
```

end:

MOV R7, #1

ADD

RO, RO, R2

SWI 0

4. รันโปรแกรม บันทึกและอธิบายผลลัพธ์

H.3 การพัฒนาโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีร่วมกับภาษา C

การพัฒนาโปรแกรมด้วยภาษา C สามารถเชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์ และทำงานได้รวดเร็วใกล้เคียง กับภาษาแอ สเซมบลี แต่การเสริมการทำงานของโปรแกรมภาษา C ด้วยภาษาแอสเซมบลียังมีความจำเป็น โดยเฉพาะ โปรแกรมที่เรียกว่า **ดีไวซ์ไดรเวอร์** (Device Driver) ซึ่งเป็นโปรแกรมขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกับฮาร์ดแวร์ที่ ต้องการความรวดเร็วและประสิทธิภาพสูง การทดลองนี้จะแสดงให้ผู้อ่านเห็นการเชื่อมต่อฟังค์ชันภาษาแอ สเซมบลีกับภาษา C อย่างง่าย

- 1. เปิดโปรแกรม Code::Blocks
- 2. สร้างโปรเจ็คท์ Lab8_4 ภายใต้โฟลเดอร์ /home/pi/Assembly/Lab8
- 3. สร้างไฟล์ชื่อ add s.s และป้อนคำสั่งต่อไปนี้

```
.global add_s
add_s:
ADD RO, RO, R1
BX LR
```

- 4. เพิ่มไฟล์ add_s.s ในโปรเจ็คท์ Lab8_4 ที่สร้างไว้ก่อนหน้า
- 5. สร้างไฟล์ชื่อ main.c และป้อนคำสั่งต่อไปนี้

```
#include <stdio.h>
int main(){
    int a = 16;
    int b = 4;
    int i = add_s(a, b);
    printf("%d + %d = %d \n", a, b, i);
    return 0;
}
```

- 6. ทำการ Build และแก้ไขหากมีข้อผิดพลาดจนสำเร็จ
- 7. Run และสังเกตการเปลี่ยนแปลง

8. อธิบายว่าเหตุใดการทำงานจึงถูกต้อง ฟังค์ชัน add_s รับข้อมูลทางรีจิสเตอร์ตัวไหนบ้างและรีเทิร์น ค่าที่คำนวณเสร็จแล้วทางรีจิสเตอร์อะไร ro ถึง r3 สามารถรับค่าจาก function ได้ ในทางปฏิบัติ การบวกเลขในภาษา C สามารถทำได้โดยใช้เครื่องหมาย + โดยตรง และทำงานได้ รวดเร็วกว่า การทดลองตัวอย่างนี้เป็นการนำเสนอว่าผู้อ่านสามารถเขียนโปรแกรมอย่างไรที่จะบรรลุ วัตถุประสงค์เท่านั้น ฟังค์ชันภาษาแอสเซมบลีที่จะลิงค์เข้ากับโปรแกรมหลักที่เป็นภาษา C ควรจะมี อรรถประโยชน์มากกว่านี้ และเชื่อมโยงกับฮาร์ดแวร์โดยตรงได้ดีกว่าคำสั่งในภาษา C

H.4 กิจกรรมท้ายการทดลอง

- 1. จงใช้โปรแกรม GDB เพื่อแสดงรายละเอียดของสแต็คระหว่างที่รันโปรแกรม Lab8_2 และบอก ลำดับการ PUSH และการ POP ที่เกิดขึ้นภายในโปรแกรมจากแต่ละคำสั่ง
- 2. จงใช้โปรแกรม GDB เพื่อแสดงรายละเอียดของสแต็คระหว่างที่รันโปรแกรม Lab8_3 และบอก ลำดับการ PUSH และการ POP ที่เกิดขึ้นภายในโปรแกรมจากแต่ละคำสั่ง
- 3. จงนำโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีสำหรับคำนวณค่า Modulus ในการทดลองที่ 7 มาเรียกใช้ผ่าน โปรแกรมภาษา C
- 4. จงนำโปรแกรมภาษาแอสเซมบลีสำหรับคำนวณค่า GCD ในการทดลองที่ 7 มาเรียกใช้ผ่านโปรแกรม ภาษา C
- 5. จงดีบักโปรแกรมภาษา C บนโปรแกรม Codeblocks ที่พัฒนาในข้อ 2 และ 3 เพื่อบันทึกการ เปลี่ยนแปลงของ PC ก่อน ระหว่าง และหลังเรียกใช้ฟังค์ชันภาษา Assembly ว่าเปลี่ยนแปลง อย่างไร และตรงกับทฤษฎีที่เรียนหรือไม่ อย่างไร
- 1) STR R1, [sp, #-4]! @ push R1, ลด address 4 bytes
 STR R2, [sp, #-4]! @ push R2, ลด address 4 bytes
 LDR R0, [sp], #+4 @ เพิ่ม address 4 bytes, pop sp ใส่ R0
 LDR R0, [sp], #+4 @ เพิ่ม address 4 bytes, pop sp ใส่ R0
- 2) STMDB SP!, {R4, R5} @ ลด address แล้ว push R5, ลด address แล้ว push R4 LDMIA SP!, {R1, R2} @ pop ใส่ R1 แล้วเลื่อน address, pop ใส่ R2 แล้วเลื่อน address

```
3)
```

```
#include <stdio.h>
int main()
{
    int a = 7;
    int b = 12;
    int i = modulo(a, b);
    printf("%d %% %d = %d", a, b, i);
    return 0;
}
```

```
.global modulo
modulo:
while:
CMP R0, R1
BLT end
SUB R0, R0, R1
end:
BX LR
```

CPU Registers

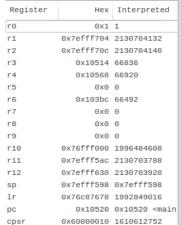
CPU Registers

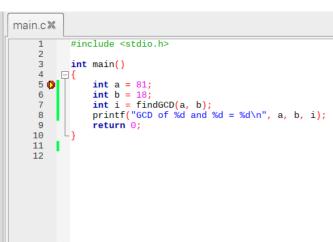
4)

```
#include <stdio.h>
int main()
     int a = 18;
     int b = 18;
     int i = findGCD(a, b);
printf("GCD of %d and %d = %d\n", a, b, i);
     return 0;
.global findGCD
findGCD:
  CMP R0, R1
BGT loop
  BEQ one
  swap:
   MOV R3, R0
MOV R0, R1
    MOV R1, R3
  loop:
    SUB R0, R0, R1
    CMP R0, R1
    BNE findGCD
    B end
    MOV R0, #1
  end:
  BX LR
```

5)

Before

After

```
Register
                  Hex Interpreted
ro
                  0x1 1
r1
           0x7efff704 2130704132
           0x7efff70c 2130704140
r2
r3
                0x12 18
              0x10568 66920
r4
r5
                 0x0 0
              0x103bc 66492
r6
r7
                 0x0 0
r8
                  0x0 0
r9
                 0x0 0
           0x76fff000 1996484608
           0x7efff5ac 2130703788
r11
r12
           0x7efff630 2130703920
           0x7efff598 0x7efff598
sp
1r
           0x76c87678 1992849016
             0x10530 0x10530 <main
pc
cpsr
           0x60000010 1610612752
```

```
main.c 💥
            #include <stdio.h>
     3
            int main()
        . ₽{
     4
                int a = 81;
     5
                int b = 18;
     6
                int i = findGCD(a, b);
printf("GCD of %d and %d = %d\n", a, b, i);
     7 🗘
    8
                return 0;
    10
    11
    12
```

ตรงกับทฤษฎีที่เรียนเนื่องจาก

- การประกาศตัวแปรใช้ 4 bytes และเก็บตัวแปรใช้อีก 4 bytes จาก register PC

หลังทำงานร่วมกันกับ function findGCD ในภาษา Assembly function ทำงานโดยรับค่า a, b ที่เป็น argument ในfunction และเก็ฐค่าไว้ใน register R0, R1 ตามลำดับ และทำงานตามลำดับใน function findGCD โดยแสดงคำตอบใน register R0